

Hallituksen esitys eduskunnalle merityöyleissopimuksen ohjeiston muutosten hyväksymiseksi, laiksi laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetun lain muuttamisesta sekä laiksi työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi merityötä koskevan Kansainvälisen työjärjestön vuoden 2006 yleissopimuksen ohjeistoon vuonna 2016 tehtyjen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset sekä lain niiden voimaansaattamisesta. Ohjeistoon tehtyjen muutosten toimeenpanemiseksi laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työsuojeluviranomainen voisi jatkaa merityösertifikaatin voimassaoloa enintään viidellä kuukaudella tilanteessa, jossa alus edelleen täyttää merityösertifikaatin myöntämiseksi säädetyt vaatimukset mutta alukselle ei voida välittömästi myöntää uutta sertifikaattia tai sitä ei voida toimittaa alukselle ennen sen voimassaoloajan päättymistä.

Esityksessä ehdotetaan myös työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annettua lakia muutettavaksi siten, että ylitöiden enimmäismäärän sijasta laissa rajoitettaisiin kokonaistyöaikaa. Sääntelytapa soveltuisi paremmin niihin tilanteisiin, joissa työtä tehdään vuorottelujärjestelmässä.

Merityöyleissopimuksen muutokset tulevat kansainvälisesti voimaan 8 päivänä tammikuuta 2019. Laki yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta tulisi voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana. Tarkoitus on, että mainittu laki ja aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä annettuun lakiin ehdotetut muutokset tulevat voimaan samanaikaisesti yleissopimuksen ohjeiston muutosten kansainvälisen voimaantulon kanssa. Työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annettua lakia koskevan muutoksen ehdotetaan tulevan voimaan mahdollisimman pian.

PERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Yleistä

Merityötä koskeva vuoden 2006 yleissopimus, jäljempänä *merityöyleissopimus*, hyväksyttiin merityökonferenssissa 23 päivänä helmikuuta 2006. Yleissopimuksella uudistettiin 37 Kansainvälisen työjärjestön (ILO) aiempaa yleissopimusta. ILO:n merityöyleissopimuksen tarkoituksena on vahvistaa koko merenkulkualan kattavat, yksinkertaiset, selkeät ja johdonmukaiset kansainväliset vähimmäisnormit. Yleissopimus koskee muun muassa merialan työsuhteen ehtoja, majoitusta ja virkistysmahdollisuuksia, ruokaa ja ruokahuoltoa, terveydensuojelua ja sosiaaliturvaa sekä yleissopimuksen noudattamisen valvontaa ja täytäntöönpanoa.

Vuoden 2016 kansainvälisessä työkonferenssissa hyväksyttiin kolmikantaisen erityiskomitean valmistelemat muutokset merityöyleissopimuksen ohjeistoon. Muutokset koskevat merenkulkijoiden suojaa häirinnältä ja kiusaamiselta sekä mahdollisuutta jatkaa merityösertifikaatin voimassaoloa tilanteessa, jossa alus edelleen täyttää merityösertifikaatin myöntämiseksi säädettyt vaatimukset mutta alukselle ei voida välittömästi myöntää uutta sertifikaattia tai sitä ei voida toimittaa alukselle ennen sen voimassaoloajan päättymistä. Jälkimmäinen muutos kohdistui yleissopimuksen oikeudellisesti sitovaan osaan.

Merityöyleissopimuksen XV artiklan mukaisesti ohjeiston muutokset tulevat kansainvälisesti voimaan 8 päivänä tammikuuta 2019. Sopimuksen XV artiklan 8 kohdan mukaan sopimuksen ohjeistoon hyväksytty muutos ei kuitenkaan tule automaattisesti voimaan sellaisen valtion osalta, joka ilmoittaa määräajassa pääjohtajalle, että muutos sitoo sitä vasta sen jälkeen, kun se on tehnyt erikseen ilmoituksen muutoksen hyväksymisestä.

Koska ohjeiston muutos koskee Suomessa lainsäädännön alaa, Suomi on ilmoittanut ILO:n pääjohtajalle, että muutos tulee Suomen osalta voimaan vasta, kun se on tehnyt erikseen pääjohtajalle ilmoituksen muutoksen hyväksymisestä.

Tavoitteena on, että tarvittavat muutokset saataisiin Suomessa voimaan, kun ohjeiston muutokset tulevat kansainvälisesti voimaan. Näin ollen Suomi voisi ilmoittaa ILO:n pääjohtajalle niiden hyväksymisestä ja voimaansaattamisesta ennen tuota ajankohtaa ja muutokset tulisivat tällä tavoin Suomen osalta voimaan samaan aikaan muiden merityöyleissopimuksen ratifioineiden maiden kanssa.

1.2 Merityösertifikaatti

Merityöyleissopimuksen mukaan kunkin jäsenvaltion on edellytettävä, että sen lipun alla purjehtivilla aluksilla on voimassa oleva merityösertifikaatti osoituksena siitä, että aluksella olevien merenkulkijoiden työ- ja elinolot sekä toimenpiteet, joilla niitä jatkuvasti valvotaan, on tarkastettu ja että ne vastaavat kansallisia lakeja ja määräyksiä. Merityösertifikaatti on tarpeen ulkomaanliikenteessä olevilla aluksilla, joiden bruttovetoisuus on yli 500. Merityösertifikaatti voidaan myöntää laivaisännän hakemuksesta myös pienemmille aluksille.

Merityösertifikaatin myöntää liikenteen turvallisuusvirasto Trafi. Myöntämisen edellytyksenä on, että työsuojeluviranomainen on tehnyt aluksella tarkastuksen ja toimittanut siitä merityösertifikaatin myöntämistä puoltavan lausunnon liikenteen turvallisuusvirastolle. Lisäksi edellytetään aluksen päällikön lausuntoa aluksen miehityksestä ja laivaväen pätevyyksistä sekä laivaisännän ilmoitusta merityöehtojen noudattamisesta.

Merityösertifikaatti on voimassa viisi vuotta. Alukselle on kuitenkin tehtävä välitarkastus vähintään kaksi tai enintään kolme vuotta ennen sitä vuosipäivää, jolloin merityösertifikaatin voimassaoloaika päättyy.

Merityöyleissopimus edellyttää, että jäsenvaltiot valvovat yleissopimuksen noudattamista, sekä järjestävät lainsäädäntönsä mukaiset säännölliset tarkastukset, raportoinnin sekä oikeudelliset menettelyt. Sertifikaatin olemassaolo tarkastetaan myös satamavaltiotarkastusten yhteydessä.

1.3 Merityöyleissopimuksen ohjeistoon tehdyt muutokset

Vuoden 2016 Kansainvälisessä työkonferenssissa hyväksyttiin kolmikantaisen merialan erityiskomitean valmistelemat muutokset merityöyleissopimuksen ohjeistoon. Muutokset kohdistuivat sekä ohjeiston oikeudellisesti sitovaan osaan että suositusosaan.

Häirintää ja kiusaamista koskevat muutokset

Sääntö 4.3 ja siihen liittyvä normi A4.3 liittyvät työsuojeluun ja tapaturmien torjuntaan ja edellyttävät jäsenvaltioiden huolehtivan siitä, että merenkulkijoiden terveyttä suojellaan ja että heidän työympäristönsä aluksella ei vaaranna heidän terveyttään ja hyvinvointiaan. Aluksille on laadittava turvallisuutta ja terveyttä työssä koskevat toimintaohjeet ja otettava huomioon asiaan liittyvät kansainväliset standardit. Turvallisuuden suhteen on kiinnitettävä huomiota myös väsymyksen, alkoholin tai huumeiden käytön ja muiden työpaikan riskitekijöiden aiheuttamiin vaaroihin. Aluksille, joilla on vähintään viisi merenkulkijaa, on perustettava työsuojelutoimikunta. Tapaturmat ja vammat on asianmukaisesti ilmoitettava ja raportoitava.

Yllä mainitun normin osalta yleissopimus suosittelee (B4.3.1), että määräyksissä tulisi ottaa huomioon ILO:n vuodelta 1996 oleva ohjeisto tapaturmien torjunnasta aluksissa merellä ja satamassa ja sen myöhemmät versiot sekä muut ILO:n ja muiden kansainvälisten organisaatioiden työsuojeluun liittyvät standardit, suositukset ja ohjeistot sekä niissä määritellyt altistumistasot. Vuoden 2016 työkonferenssissa suositukseen lisättiin maininta siitä, että huomioon olisi otettava myös viimeisin versio kansainvälisen merenkulkukutoimiston ja kansainvälisen kuljettajien liiton yhdessä julkaisemista ohjeista aluksilla tapahtuvan häirinnän ja kiusaamisen poistamiseksi (Guidance on eliminating shipboard harassment and bullying). Lisäksi yleissopimuksen suositusta B4.3.6 kohtaan lisättiin suositus työsuojelun tutkinnan kohdentamisesta myös häirinnästä ja kiusaamisesta johtuviin ongelmiin.

Yleissopimuksen häirintää ja kiusaamista koskevat muutokset ovat suosituksia, joihin ei liity oikeudellista sitovuutta.

Suomessa työsuhteessa tapahtuvaa häirintää ja kiusaamista koskee muun muassa työturvallisuuslain (738/2002) 18 §:n 3 momentti, jonka mukaan työntekijän on työpaikalla vältettävä sellaista muihin työntekijöihin kohdistuvaa häirintää ja muuta epäasiallista kohtelua, joka aiheuttaa heidän turvallisuudelleen tai terveydelleen haittaa tai vaaraa. Lisäksi lain 28 §:n mukaan, jos työssä esiintyy työntekijään kohdistuvaa hänen terveydelleen haittaa tai vaaraa aiheuttavaa häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua, työnantajan on asiasta tiedon saatuaan käytettävissään olevin keinoin ryhdyttävä toimiin epäkohdan poistamiseksi. Lisäksi häirinnästä säädetään yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 14 §:ssä. Työturvallisuuslain ja osin myös yhdenvertaisuuslain noudattamista valvoo työsuojeluviranomainen. Ohjeiston suositusten muuttaminen ei edellytä lainsäädännön muuttamista.

Merityösertifikaattia koskevat muutokset

Merityöyleissopimuksen oikeudellisesti sitova normi A5.1.3 koskee merityösertifikaattia ja merityöehtojen noudattamista koskevaa ilmoitusta. Normi sisältää sertifikaatin voimassaoloa ja uusimista koskevia määräyksiä. Normiin lisättäisiin toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuus jatkaa voimassa olevan sertifikaatin voimassaoloa enintään viisi kuukautta tilanteessa, jossa kyseiselle alukselle ei voida uusintatarkastuksen perusteella välittömästi myöntää uutta sertifikaattia ja saattaa tätä saataville aluksella.

Lisäksi merityöyleissopimuksen liitteenä olevaa merityösertifikaatin mallia muutettiin siten, että se mahdollistaa sertifikaatin voimassaolon jatkamisen.

1.4 Kotimaanliikenteen työaikalain rajoitus ylitöiden enimmäismäärästä sisävesillä

Neuvosto antoi 19 päivänä joulukuuta 2014 direktiivin (2014/112/EU) tiettyjen työajan järjestämistä koskevien seikkojen sääntelystä sisävesiliikenteessä Euroopan sisävesiliikenneliiton (EBU), Euroopan laivurijärjestön (ESO) ja Euroopan kuljetustyöntekijöiden liiton (ETF) välillä tehdyn eurooppalaisen sopimuksen täytäntöönpanosta, jäljempänä sisävesiliikenteen työaikadirektiivi. Direktiivi sisältää muun muassa säännökset sisävesiliikenteessä työskentelevien työntekijöiden työajoista, lepoajoista sekä vuosilomasta.

Direktiivi perustui Euroopan laajuisesti toimivien työmarkkinaosapuolten väliseen sopimukseen. Ennen direktiivin voimaantuloa sisävesiliikennettä koski yleinen työaikadirektiivi (2003/88/ETY), mutta sen ei katsottu kaikin osin soveltuvan sisävesiliikenteen tarpeisiin.

Sisävesiliikenteen työaikadirektiivi pantiin täytäntöön lailla työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain muuttamisesta 1339/2016 (jäljempänä *kotimaanliikenteen työaikalaki*). Muutokset koskivat ylityön enimmäismäärää, viikkolepoa sekä vuorottelujärjestelmässä tapahtuvassa työssä peräkkäisten työpäivien enimmäismäärää ja ne kohdistuivat sisävesillä tapahtuvaan kaupalliseen vesiliikenteeseen.

Sisävesiliikenteen työaikadirektiivin liitesopimuksen 3 lauseke edellyttää, että keskimääräinen työaika viikossa ei saa ylittää 48 tuntia 12 kuukauden viiteajanjakson aikana. Enimmäistyöaika viiteajanjakson aikana on 2304 tuntia. Viiteajanjaksoa lyhyemmissä työsuhteissa sallittu enimmäistyöaika lasketaan suhteessa aikaan.

Enimmäistyöajan osalta direktiivi pantiin tältä osin täytäntöön työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain 9 a §:llä, jonka mukaan ylityötä saadaan sisävesiliikenteessä teettää työntekijää kohti enintään 384 tuntia vuodessa. Jos työntekijä työskentelee alle vuoden pituisessa määräaikaisessa työsuhteessa, ylitöiden keskimääräinen enimmäismäärä viikkoa kohden on kahdeksan tuntia. Tämä 384 tunnin raja perustui direktiivin vaatimuksiin (40 säännöllisen työajan tuntia + 8 ylityötuntia 48 viikon aikana = 2304 tuntia).

Lainmuutos tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017. Lain hyväksyessään eduskunta edellytti, että hallitus seuraa tiiviisti sisävesiliikenteen työaikadirektiivin täytäntöönpanon vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin yritysten työvoimatarpeiden ja työntekijöiden työajan järjestämisen yhteensovittamiseksi.

Ylityön enimmäismäärää koskeva säännös on osoittautunut ongelmalliseksi tilanteissa, joissa sisävesiliikennettä harjoitetaan vuorokauden ympäri tai suuren osan siitä ja toiminta jatkuu koko avovesikauden ajan. Tällaisilla aluksilla on noudatettu vuorottelujärjestelmää, jossa työntekijällä on vuoroviikoin työviikko ja vuoroviikoin vapaaviikko (1:1 vuorottelu). Työ on saatettu lisäksi järjestää siten, että kahta työviikkoa seuraa yksi vapaaviikko (2:1 vuorottelu). Tällaiselle järjestelmälle on tyypillistä, että ylityötä syntyy viikoittain kotimaanliikenteen työ-

aikalain 8 ja 9 §:n mukaisesti ja ylitöiden enimmäismäärä voi täytyä, vaikka sisävesiliikenteen työaikadirektiivin tarkoittama työajan enimmäismäärä (2304 tuntia vuodessa/keskimäärin 48 tuntia viikossa) ei ole vielä täyttynyt. Tämä johtuu siitä, että voimassa oleva säännös ei ota huomioon vuorottelujärjestelmästä johtuvia vapaaviikkoja.

2 Ehdotetut muutokset

2.1 Merityöyleissopimuksen vuoden 2016 muutosten hyväksyminen

Esityksen tavoitteena on, että Suomi voisi saattaa lainsäädäntönsä vastaamaan ILO:n merityöyleissopimuksen ohjeiston vuoden 2016 muutoksia ja että Suomi voisi ilmoittaa ILOlle, että muutokset tulevat Suomen osalta voimaan samaan aikaan kuin muidenkin merityöyleissopimuksen ratifioiden maiden kanssa. Yleissopimuksen ohjeistoon tehdyt muutokset ehdotetaan hyväksyttäväksi ja niiden lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatettavaksi voimaan lailla (lakiehdotus 1).

Laki sisältäisi kolme pykälää. Lain 1 § sisältäisi säännöksen siitä, että merityötä koskevan vuoden 2006 yleissopimuksen ohjeiston vuoden 2016 muutosten lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset olisivat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

Lain 2 §:ssä säädettäisiin siitä, että ohjeiston muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Lain 3 §:n mukaan yleissopimuksen ohjeiston muutokset tulisivat voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana.

2.2 Laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetun lain 8 §:n muuttaminen

Sellaisella kansainvälisessä liikenteessä liikennöivällä aluksella, jonka bruttovetoisuus on vähintään 500, on oltava merityösertifikaatti. Merityösertifikaatti voidaan myöntää myös muille aluksille laivanisännän pyynnöstä. Merityösertifikaatti on osoitus siitä, että aluksella työskentelevän laivaväen työ- ja elinolot ovat sen kansallisen lainsäädännön mukaiset, jolla vuoden 2006 merityöyleissopimus on pantu täytäntöön.

Merityösertifikaatti on voimassa enintään viisi vuotta. Merityösertifikaatin ja sen liitteenä olevan merityöehtojen noudattamista koskevan ilmoituksen myöntää Liikenteen turvallisuusvirasto. Merityösertifikaatin myöntäminen edellyttää aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisuudesta käytöstä annetun lain (1686/2009) 57 §:n 3 momentin mukaan sitä, että Liikenteen turvallisuusvirasto on todennut toimivaltaansa kuuluvien seikkojen osalta, ettei myöntämiselle ole estettä ja että työsuojeluviranomainen on suorittamansa tarkastuksen perusteella todennut Liikenteen turvallisuusvirastolle antamassaan lausunnossa, ettei myöntämiselle ole estettä työsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvien seikkojen osalta.

Merityösertifikaatin voimassaolon päätyttyä, alukselle myönnetään uusi sertifikaatti edellyttäen, että aluksella on tehty uusintatarkastus. Uusintatarkastuksen jälkeen alukselle myönnettävä uusi merityösertifikaatti on voimassa enintään viiden vuoden ajan siitä päivästä lukien, jona nykyisen merityösertifikaatin voimassaolo päättyy edellyttäen, että uusintatarkastus on tehty enintään kolme kuukautta ennen nykyisen merityösertifikaatin voimassaoloajan päättymistä. Jos uusintatarkastus tehdään aikaisemmin kuin kolme kuukautta ennen sitä päivää, jolloin nykyisen merityösertifikaatin voimassaoloaika päättyy, uusi merityösertifikaatti on voimassa enintään viiden vuoden ajan uusintatarkastuspäivästä alkaen.

Merityöyleissopimuksen muutos merkitsee sitä, että merityösertifikaatin voimassaoloa voidaan jatkaa tilanteessa, jossa alukselle ei voida myöntää välittömästi uutta sertifikaattia ja saattaa sitä alukselle. Sertifikaatin voimassaoloa voidaan jatkaa enintään viidellä kuukaudella edellyttäen, että aluksella on tehty uusintatarkastus ennen merityösertifikaatin voimassaolon päättymistä ja että tarkastuksen jälkeen aluksen voidaan todeta edelleen vastaavan niitä kansallisia säädöksiä ja määräyksiä tai muita toimenpiteitä, joilla yleissopimuksen vaatimukset on pantu täytäntöön. Kansallinen lainsäädäntömme ei täytä sertifikaattiin liittyvää merityöyleissopimuksen vuoden 2016 muutosta.

Siitä, kun laivanisäntä on tilannut työsuojeluviranomaiselta uusintatarkastuksen saattaa kulua aikaa muutamasta päivästä jopa muutamiin kuukausiin siihen, kun työsuojeluviranomainen antaa puoltolausuntonsa ja se saadaan toimitettua Liikenteen turvallisuusvirastolle merityösertifikaatin myöntämistä varten. Työsuojeluviranomaisen puoltolausunnon antaminen voi viivästyä esimerkiksi siksi, että tarkastus on tilattu vain vähää ennen merityösertifikaatin voimassaolon umpeutumista. Sekä työsuojeluviranomainen että Liikenteen turvallisuusvirasto tarvitsevat aikansa tehdäkseen oman osansa sertifikaatin myöntämiseksi. Myös sertifikaatin saaminen alukselle vie aikansa.

Mahdollisuus merityösertifikaatin voimassaolon jatkamiseen on tärkeää, koska jos aluksella ei ole voimassa olevaa sertifikaattia, alus ei voi lähteä merelle. Kun alukselle tehdään satamavaliotarkastus, ensimmäiseksi tarkastetaan se, että aluksella on vaaditut sertifikaatit ja todistuskirjat. Jos aluksella ei ole voimassa olevaa merityösertifikaattia, alus pysäytetään satamaan. Alus voi jatkaa matkaansa vasta sitten, kun alukselle on saatu voimassa oleva sertifikaatti. Mahdollisuus merityösertifikaatin voimassaolon määräaikaiseen jatkamiseen toisi myös aika-
taulullista joustoa sertifikaatin hakemiseen.

Tehtyään uusintatarkastuksen, työsuojelutarkastaja tekee tarkastuksesta merkinnän aluksella olevaan merityösertifikaattiin ja mikäli hän arvioi merityösertifikaatin voimassaolon jatkamisen tarpeelliseksi, tekee hän samalla tästä merkinnän sertifikaattiin.

2.3 Kotimaanliikenteen työaikalain 9 a §:n muuttaminen

Esityksessä on edellä kohdassa 1.4 selostettu voimassa olevan kotimaanliikenteen työaikalain 9 a §:ään liittyviä vaikeuksia sovellettaessa ylityön enimmäismäärää tilanteessa, jossa työtä tehdään vuorottelujärjestelmässä. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että ylityön enimmäismäärän sijasta rajoitettaisiin kokonaistyöaika, joka sisältäisi säännöllisen työajan ja ylityön. Työntekijän työaika ei saisi keskimäärin ylittää 48 tuntia viikossa 12 kuukauden ajanjakson aikana tai sitä lyhyemmän määräaikaisen työsuopimuksen kestoaikana.

Keskimääräistä viikkotyöaika laskettaessa huomioitaisiin kaikki viikot loma-aikaa lukuun ottamatta. Vuorottelujärjestelmässä työjaksot vaikuttaisivat keskiarvoa korottavasti ja vapaajakso puolestaan keskiarvoa alentavasti. Sääntelytapa soveltuisi paremmin tilanteisiin, joissa työ on järjestetty vuorottelujärjestelmän puitteissa ja vastaisi direktiivissä säädettyä enimmäistyöaika (2304 tuntia).

Jos aluksella harjoitetaan toimintaa ympärivuorokautisesti läpi avovesikauden tai suuren osan siitä, työ on käytännössä välttämätöntä järjestää vuorottelujärjestelmän puitteissa. Käytännössä näissä tilanteissa työntekijät asuvat työjaksot aluksessa. Järjestettäessä työ vuorottelujärjestelmässä siten, että työntekijällä on vuoroviikoin työviikko ja vuoroviikoin vapaaviikko (1:1 vuorottelu), työviikon viikkotyöajaksi voi muodostua 84 tuntia. Työviikkoa seuraava vapaaviikko kuitenkin tasoittaisi viikkotyöajan 42 tuntiin, joka siis alittaisi ehdotetun säännöksen tarkoittaman enimmäismäärän.

Muissa työaikajärjestelyissä työajan tosiasiallinen enimmäistyöaika pysyisi ennallaan. Muutoksella ei olisi myöskään vaikutusta ylityön muodostumiseen.

3 Esityksen vaikutukset

Merityöyleissopimuksen ohjeiston muutoksilla ja siihen perustuvilla lainmuutoksilla arvioidaan olevan vähäiset vaikutukset. Mahdollisuus pidentää olemassa olevan merityösertifikaatin voimassaoloa auttaa tilanteissa, joissa aluksen uusintatarkastus on tehty, mutta uutta merityösertifikaattia ei ole voitu toimittaa alukselle ennen aiemman sertifikaatin umpeutumista. Voimassa oleva sertifikaatti on edellytys sille, että aluksella voidaan harjoittaa ulkomaanliikennettä. Sertifikaatin puuttumisesta voi aiheutua laivanisännälle tuntevia vahinkoja.

Merityösertifikaatteja myönnetään vuosittain keskimäärin 30 kappaletta. Muutos vähentää josain määrin Liikenteen turvallisuusviraston hallinnollista taakkaa, koska se tuo aikataulullista joustoa sertifikaatin myöntöprosessiin.

Työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain 9 a §:n muuttaminen parantaisi vesiliikennealan toimintaedellytyksiä sisävesillä tilanteissa, joissa aluksilla on käytössä vuorottelu-järjestelmä ja niillä liikennöidään pääosan vuorokaudesta ja avovesikaudesta. Käytännössä muutos kohdistuisi erityisesti tavaraliikenteeseen, mutta antaisi jossakin määrin lisää liikkumavaraa myös sisävesillä tapahtuvassa matkustajaliikenteessä.

Ehdotetun muutoksen merkityksen odotetaan vielä kasvavan sen vuoksi, että Saimaan kanavan kunnostus pidentää kanavan liikennekautta.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimivassa merimiesasiain neuvottelukunnassa, jossa ovat edustettuina työ- ja elinkeinoministeriön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö sekä merenkulkualan työmarkkinajärjestöt.

[Lausuntokierros]

5 Voimaantulo

Merityötä koskevan vuoden 2006 yleissopimuksen ohjeiston vuoden 2016 muutokset tulevat kansainvälisesti voimaan 8 päivänä tammikuuta 2019. Laki yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana. Tarkoitus on, että mainittu laki ja laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annettuun lakiin ehdotetut muutokset tulisivat voimaan samanaikaisesti yleissopimuksen ohjeiston muutosten kansainvälisen voimaantulon kanssa.

Työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annettuun lakiin ehdotetun muutoksen esitetään tulevan voimaan mahdollisimman pian.

6 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että kansainvälisen sopimuksen määräys on luettava lainsäädännön alaan kuuluvaksi, jos määräys koskee jonkun perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on olemassa lain säännöksiä tai siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan riippumatta siitä, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp, PeVL 12/2000 vp ja PeVL 45/2000 vp).

Merityösertifikaatin voimassaolon jatkamista koskevat merityöyleissopimuksen muutokset kuuluvat lainsäädännön alaan. Merityösertifikaatin myöntämismenettelystä säädetään aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä annetun lain 57 §:ssä ja laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetun lain 8 §:ssä. Ne ohjeiston määräykset, jotka ovat oikeudellisesti sitovia, kuuluvat Suomen toimivaltaan. Niistä ei ole säädetty EU:ssa eivätkä ne kuulu myöskään Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Merityöyleissopimuksen sitovien ohjeiden muutokset eivät sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Näin ollen muutokset voidaan hyväksyä äänen enemmistöllä ja ehdotus laiksi sen voimaansaattamisesta sekä eräiden aiempien yleissopimusten voimaansaattamisesta voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että

Eduskunta hyväksyisi merityötä koskevan vuoden 2006 yleissopimuksen ohjeistoon vuonna 2016 tehdyt muutokset

Koska ohjeiston muutokset sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, annetaan samalla eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

merityötä koskevan yleissopimuksen ohjeiston muutoksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään

1 §

Merityötä koskevan vuoden 2006 yleissopimuksen ohjeistoon Genevessä 9 päivänä kesäkuuta 2016 tehtyjen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Ohjeiston muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

2.

Laki

laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään

muutetaan laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta annetun lain (395/2012) 8 § sellaisena kuin se on laissa 994/2014 seuraavasti:

8 §

Merityösertifikaattiin liittyvät tarkastukset ja lausunnot

Työsuojeluviranomainen antaa Liikenteen turvallisuusvirastolle merityöyleissopimuksessa tarkoitetun merityösertifikaatin myöntämistä varten lausunnon sopimuksen liitteessä A5-1 mainituista asioista.

Työsuojeluviranomaisen on ennen 1 momentissa tarkoitetun lausunnon antamista suoritettava aluksella toimivaltaansa kuuluvat merityöyleissopimuksessa tarkoitetut väliaikaisen ja varsinaisen merityösertifikaatin myöntämisen, voimassa pitämisen tai uusimisen kannalta tarpeelliset tarkastukset. Laivanisännän on haettava edellä mainittuja tarkastuksia kirjallisesti hyvissä ajoin ennen tarkastuksen ajankohtaa. Työsuojeluviranomaisen on tehtävä hyväksytystä merityösertifikaatin voimassa pitämiseksi tarkoitetusta välitarkastuksesta asianmukainen merkintä merityösertifikaattiin.

Jos työsuojeluviranomainen ennen merityösertifikaatin voimassaolon päättymistä tehdyn uusintatarkastuksen jälkeen toteaa aluksen edelleen täyttävän merityösertifikaatin myöntämiseksi säädetyt vaatimukset mutta alukselle ei voida välittömästi myöntää uutta sertifikaattia tai sitä ei voida toimittaa alukselle ennen sertifikaatin voimassaoloajan päättymistä, työsuojeluviranomainen voi jatkaa merityösertifikaatin voimassaoloa enintään viidellä kuukaudella.

Työsuojeluviranomainen antaa Liikenteen turvallisuusvirastolle lausunnon väliaikaisen sertifikaatin myöntämistä varten. Lausunto on annettava viivytyksettä. Lausunnon antamisen edellytyksenä on, että laivanisäntä on osoittanut työsuojeluviranomaiselle noudattavansa merityöyleissopimuksen vaatimuksia ja että työsuojeluviranomainen on tarkastanut aluksen. Tarkastus aluksella voidaan jättää tekemättä, jos se arvioidaan tarpeettomaksi.

Merityösertifikaatista ja sen myöntämisen edellytyksistä säädetään aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä annetun lain (1686/2009) 57 ja 58 §:ssä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tarkastuksen vireille saattamisesta, tarkastuksen ajankohdasta ja suorittamisesta sekä tarkastuksen johdosta merityösertifikaattiin tehtävistä merkinnöistä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____ .

3.

Laki

työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain 9 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työajasta kotimaan aluksissa annetun lain (248/1982) 9 a §, sellaisena kuin se on laissa 1339/2016 seuraavasti:

9 a §

Työajan enimmäismäärä sisävesiliikenteessä

Työntekijän työaika ei saa sisävesiliikenteessä ylittää keskimäärin 48 tuntia viikossa 12 kuukauden ajanjakson aikana tai sitä lyhyemmän määräaikaisen työsopimuksen kestoaikana.

2.

Laki

laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään
muutetaan laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta annetun lain (395/2012) 8 § sellaisena kuin se on laissa 994/2014 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

8 §

Merityösertifikaattiin liittyvät tarkastukset ja lausunnot

Merityösertifikaattiin liittyvät tarkastukset ja lausunnot

Työsuojeluviranomainen antaa Liikenteen turvallisuusvirastolle merityöyleissopimuksessa tarkoitetun merityösertifikaatin myöntämistä varten lausunnon sopimuksen liitteessä A5-1 mainituista asioista.

Työsuojeluviranomaisen on ennen 1 momentissa tarkoitetun lausunnon antamista suoritettava aluksella toimivaltaansa kuuluvat merityöyleissopimuksessa tarkoitetut väliaikaisen ja varsinaisen merityösertifikaatin myöntämisen, voimassa pitämisen tai uusimisen kannalta tarpeelliset tarkastukset. Laivanisännän on haettava edellä mainittuja tarkastuksia kirjallisesti hyvissä ajoin ennen tarkastuksen ajankohtaa. Työsuojeluviranomaisen on tehtävä hyväksytystä merityösertifikaatin voimassa pitämiseksi tarkoitetusta välitarkastuksesta asianmukainen merkintä merityösertifikaattiin.

Työsuojeluviranomainen antaa Liikenteen turvallisuusvirastolle merityöyleissopimuksessa tarkoitetun merityösertifikaatin myöntämistä varten lausunnon sopimuksen liitteessä A5-1 mainituista asioista.

Työsuojeluviranomaisen on ennen 1 momentissa tarkoitetun lausunnon antamista suoritettava aluksella toimivaltaansa kuuluvat merityöyleissopimuksessa tarkoitetut väliaikaisen ja varsinaisen merityösertifikaatin myöntämisen, voimassa pitämisen tai uusimisen kannalta tarpeelliset tarkastukset. Laivanisännän on haettava edellä mainittuja tarkastuksia kirjallisesti hyvissä ajoin ennen tarkastuksen ajankohtaa. Työsuojeluviranomaisen on tehtävä hyväksytystä merityösertifikaatin voimassa pitämiseksi tarkoitetusta välitarkastuksesta asianmukainen merkintä merityösertifikaattiin.

Jos työsuojeluviranomainen ennen merityösertifikaatin voimassaolon päättymistä tehdyn uusintatarkastuksen jälkeen toteaa aluksen edelleen täyttävän merityösertifikaatin myöntämiseksi säädetty vaatimukset mutta alukselle ei voida välittömästi myöntää uutta sertifikaattia tai sitä ei voida toimittaa alukselle ennen sertifikaatin voimassaoloajan päättymistä, työsuojeluviranomainen voi jatkaa merityösertifikaatin voimassaoloa enintään viidellä kuukaudella.

Työsuojeluviranomainen antaa Liikenteen turvallisuusvirastolle lausunnon väliaikaisen sertifi kaatin myöntämistä varten. Lausunto on annettava viivytyksettä. Lausunnon antamisen edellytyksenä on, että laivanisäntä on osoittanut työsuojeluviranomaiselle noudattavansa erityyöyleissopimuksen vaatimuksia ja että työsuojeluviranomainen on tarkastanut aluksen. Tarkastus aluksella voidaan jättää tekemättä, jos se arvioidaan tarpeettomaksi.

Merityösertifikaatista ja sen myöntämisen edellytyksistä säädetään aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä annetun lain (1686/2009) 57 ja 58 §:ssä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tarkastuksen vireille saattamisesta, tarkastuksen ajankohdasta ja suorittamisesta sekä tarkastuksen johdosta erityyösertifikaattiin tehtävistä merkinnöistä.

Työsuojeluviranomainen antaa Liikenteen turvallisuusvirastolle lausunnon väliaikaisen sertifi kaatin myöntämistä varten. Lausunto on annettava viivytyksettä. Lausunnon antamisen edellytyksenä on, että laivanisäntä on osoittanut työsuojeluviranomaiselle noudattavansa erityyöyleissopimuksen vaatimuksia ja että työsuojeluviranomainen on tarkastanut aluksen. Tarkastus aluksella voidaan jättää tekemättä, jos se arvioidaan tarpeettomaksi.

Merityösertifikaatista ja sen myöntämisen edellytyksistä säädetään aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä annetun lain (1686/2009) 57 ja 58 §:ssä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tarkastuksen vireille saattamisesta, tarkastuksen ajankohdasta ja suorittamisesta sekä tarkastuksen johdosta erityyösertifikaattiin tehtävistä merkinnöistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

3.

Laki

työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain 9 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työajasta kotimaan aluksissa annetun lain (248/1982) 9 a §, sellaisena kuin se on laissa 1339/2016 seuraavasti

Voimassa oleva laki

9 a §

Ylityön enimmäismäärä sisävesiliikenteessä

Ylityötä saadaan sisävesiliikenteessä teettää työntekijää kohti enintään 384 tuntia vuodessa. Jos työntekijä työskentelee alle vuoden pituisessa määräaikaisessa työsuhhteessa, ylitöiden keskimääräinen enimmäismäärä viikkoa kohden on kahdeksan tuntia.

Ehdotus

9 a §

Työajan enimmäismäärä sisävesiliikenteessä

Työntekijän työaika ei saa sisävesiliikenteessä ylittää keskimäärin 48 tuntia viikossa 12 kuukauden ajanjakson aikana tai sitä lyhyemmän määräaikaisen työsopimuksen keskoaikana.

MERITYÖYLEISSOPIMUKSEN OHJEISTOA KOSKEVA MUUTOS

MERITYÖTÄ KOSKEVAN VUODEN 2006 YLEISSOPIMUKSEN VUODEN 2016 MUUTOSTEN TEKSTI

Vuoden 2006 yleissopimuksen sääntöön 4.3 liittyvät ohjeiston muutokset

Suositus B4.3.1 – Tapaturmia, vammoja ja sairauksia työssä koskevat määräykset

Lisätään 1 kohdan loppuun seuraava teksti:

Huomioon olisi otettava myös viimeisin versio kansainvälisen merenkulkutoimiston ja kansainvälisen kuljetustyöläisten liiton yhdessä julkaisemista ohjeista aluksilla tapahtuvan ahdistelun ja kiusaamisen poistamiseksi (*Guidance on eliminating shipboard harassment and bullying*).

Siirretään 4 kohdassa "ja"-sana b alakohdan lopusta c alakohdan loppuun. Lisätään seuraava uusi alakohta:

d) häirintä ja kiusaaminen.

Suositus B4.3.6 – Tutkinnat

Siirretään 2 kohdassa "ja"-sana e alakohdan lopusta f alakohdan loppuun. Lisätään seuraava uusi alakohta:

g) häirinnästä ja kiusaamisesta johtuviin ongelmiin.

Vuoden 2006 yleissopimuksen sääntöön 5.1 liittyvät ohjeiston muutokset

Normi A5.1.3 – Merityösertifikaatti ja merityöehtojen noudattamista koskeva ilmoitus

Siirretään nykyisen 4 kohdan teksti 3 kohdan loppuun.

Korvataan nykyinen 4 kohta seuraavalla:

TEXT OF THE AMENDMENTS OF 2016 TO THE MARITIME LABOUR CONVENTION, 2006

Amendments to the Code relating to Regulation 4.3 of the MLC, 2006

Guideline B4.3.1 – Provisions on occupational accidents, injuries and diseases

At the end of paragraph 1, add the following text:

Account should also be taken of the latest version of the *Guidance on eliminating shipboard harassment and bullying* jointly published by the International Chamber of Shipping and the International Transport Workers' Federation.

In paragraph 4, move "and" from the end of subparagraph (b) to the end of subparagraph (c). Add the following new subparagraph:

(d) harassment and bullying.

Guideline B4.3.6 – Investigations

In paragraph 2, move "and" from the end of subparagraph (e) to the end of subparagraph (f). Add the following new subparagraph:

(g) problems arising from harassment and bullying.

Amendments to the Code relating to Regulation 5.1 of the MLC, 2006

Standard A5.1.3 – Maritime labour certificate and declaration of maritime labour compliance

Move the text of the current paragraph 4 to the end of paragraph 3.

Replace the current paragraph 4 with the following:

Jos ennen merityösertifikaatin voimassaolon päättymistä tehdyn uusintatarkastuksen jälkeen aluksen todetaan edelleen vastaavan kansallisia säädöksiä ja määräyksiä tai muita toimenpiteitä, joilla tämän yleissopimuksen vaatimukset pannaan täytäntöön, mutta kyseiselle alukselle ei voida välittömästi myöntää uutta sertifikaattia ja saattaa tätä saataville aluksella, toimivaltainen viranomainen tai tähän tarkoitukseen asianmukaisesti valtuutettu hyväksytty organisaatio voi tämän normin 1 kohdan estämättä jatkaa sertifikaatin voimassaoloa enintään viisi kuukautta olemassa olevan sertifikaatin voimassaolon päättymispäivästä lukien ja allekirjoittaa sertifikaatin tämän mukaisesti. Uusi sertifikaatti on voimassa enintään viisi vuotta tämän normin 3 kohdassa määrätystä päivästä lukien.

Liite A5-II – Merityösertifikaatti

Lisätään merityösertifikaatin mallilomakkeen loppuun seuraava teksti:

Voimassaolon jatkaminen uusintatarkastuksen jälkeen (tarvittaessa)

Todistetaan, että uusintatarkastuksen perusteella alus todettiin edelleen niiden kansallisten säädösten ja määräysten tai muiden toimenpiteiden mukaiseksi, joilla tämän yleissopimuksen vaatimukset pannaan täytäntöön, ja että tämän merityösertifikaatin voimassaoloa jatketaan normissa A5.1.3 olevan 4 kohdan mukaisesti saakka (enintään viisi kuukautta nykyisen sertifikaatin voimassaolon päättymispäivästä), jotta alukselle voidaan myöntää uusi sertifikaatti ja se voidaan saattaa saataville aluksella. Tämän voimassaolon jatkamisen perustana olevan uusintatarkastuksen päättymispäivä:

.....

Allekirjoitus:.....
(Valtuutetun virkamiehen allekirjoitus)

Paikka:.....

Päiväys:.....

Notwithstanding paragraph 1 of this Standard, where, after a renewal inspection completed prior to the expiry of a maritime labour certificate, the ship is found to continue to meet national laws and regulations or other measures implementing the requirements of this Convention, but a new certificate cannot immediately be issued to and made available on board that ship, the competent authority, or the recognized organization duly authorized for this purpose, may extend the validity of the certificate for a further period not exceeding five months from the expiry date of the existing certificate, and endorse the certificate accordingly. The new certificate shall be valid for a period not exceeding five years starting from the date provided for in paragraph 3 of this Standard.

Appendix A5-II – Maritime Labour Certificate

Add the following text to the end of the model form for the maritime labour certificate:

Extension after renewal inspection (if required)

This is to certify that, following a renewal inspection, the ship was found to continue to be in compliance with national laws and regulations or other measures implementing the requirements of this Convention, and that the present certificate is hereby extended, in accordance with paragraph 4 of Standard A5.1.3, until (not more than five months after the expiry date of the existing certificate) to allow for the new certificate to be issued to and made available on board the ship.

Completion date of the renewal inspection on which this extension is based was:

.....

Signed:.....
(Signature of authorized official)

Place:.....

Date:.....

(Viranomaisen sinetti tai leima, tapauksen mukaan) (Seal or stamp of the authority, as appropriate)